

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

Факультет соціології

Кафедра галузевої соціології



РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ СИСТЕМ ТА СИСТЕМНИЙ АНАЛІЗ

для студентів

Галузь знань: 05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність: 054 Соціологія
Освітній рівень: бакалавр
Освітня програма: Соціологія
Вид дисципліни: вибіркова

Форма навчання : денна
Навчальний рік : 20__/20__
Семестр: 8
Кількість кредитів ECTS: 4
Мова викладання, навчання та оцінювання : українська
Форма заключного контролю : іспит

Викладач: Микола ТУЛЕНКОВ

Пролонговано: на 20__/20__ н.р. _____ (підпис, ПІБ, дата) «__» __ 20__ р.
на 20__/20__ н.р. _____ (підпис, ПІБ, дата) «__» __ 20__ р.

КИЇВ – 2022

Розробник: Микола ТУЛЕНКОВ, професор кафедри галузевої соціології, доктор соціологічних наук, професор

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Завідувач кафедри галузевої соціології
Ольга БЕЗРУКОВА
Протокол №__ від __/__/2022 року

Схвалено науково-методичною комісією факультету соціології

Протокол від «29» липня 2022 року № 8

Голова науково-методичної комісії _____ Тетяна ЧЕРВІНСЬКА

1. Мета дисципліни – озброєння студентів сучасними знаннями з теорії систем та системного аналізу, а також формування в них необхідних умінь використання системної методології у майбутній професійній соціологічній діяльності.

2. Попередні вимоги до опанування або вибору навчальної дисципліни:

- 1) знання базових засад загальної та галузевої соціології, методології та методів соціологічного дослідження;
- 2) вміння працювати з соціологічними методами збирання, аналізу, опрацювання та презентації емпіричної інформації.

3. Анотація навчальної дисципліни.

Навчальна дисципліна «Теорія систем та системний аналіз» входить до циклу професійної підготовки фахівців з вищою освітою, освітнього рівня «бакалавр», спеціальності «соціологія». Вона відноситься до вибіркового блоку дисциплін "Соціальні комунікації" і передбачає вивчення наукового статусу, генезису, предметного поля, понятійно-категоріального апарату, законів, принципів, методології та методів, структури й функцій теорії систем та системного аналізу, а також використання методик, процедур і технологій системного аналізу у процесі проведення соціологічних досліджень.

У перебігу вивчення дисципліни передбачається набуття студентами умінь роботи з науковою літературою, критичного осмислення першоджерел, а також навичок використання гносеологічних та онтологічних можливостей системної теорії та методології в перебігу вивчення різних аспектів суспільних змін і трансформацій. Отримані знання та навички сприятимуть, з одного боку, підвищенню системного світогляду та кругозору майбутніх фахівців соціології, а з іншого боку, розширенню їх пізнавальної компетентності в частині використання системної методології в процесі соціологічного дослідження різноманітних соціальних проблем сучасного соціуму.

Програма навчальної дисципліни складається з двох змістовних частин: *частина 1* «Загальна теорія систем як галузь сучасного наукового знання»; *частина 2* «Методологія та методи системного аналізу».

4. Завдання (навчальні цілі):

- формування в студентів цілісних уявлень про науковий статус, предметне поле, функції та можливості теорії систем і системного аналізу у перебігу вдосконалення практики управління організаційними системами;
- отримання студентами поглиблених знань про закони і принципи теорії систем, а також про системну методологію, методи, методику та технологію системного аналізу різноманітних соціальних об'єктів, явищ і процесів;
- набуття студентами відповідних умінь використання системної методології до вивчення складних соціальних об'єктів, явищ і процесів, а також тенденцій їх функціонування і перспектив подальшого розвитку у сучасному суспільстві;
- розширення в студентів системного світогляду та кругозору щодо можливостей удосконалення різноманітних соціальних практик організації суспільного буття.

Це спрямовано на формування наступних компетентностей:

- СК 01 Здатність оперувати базовим категоріальним апаратом соціології.
- СК 02 Здатність до опанування та використання основних класичних та сучасних соціологічних теорій.

5. Результати навчання за дисципліною:

Результат навчання: (1) знати; 2) вміти; 3) комунікація; 4) автономність та відповідальність		Форми (методи або технології) викладання та навчання	Методи оцінки та пороговий критерій оцінювання	Відсоток у підсумковій оцінці дисципліни
Код	Результат навчання			
1.1	Знати науковий статус, генезис, структуру, функції, понятійний апарат, закони та принципи теорії систем	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	10
1.2	Знати зміст методології і методів, типи, методику та технологію використання системного аналізу у соціології	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	20
2.1	Вміти застосовувати системну теорію і методологію у вивченні і проектуванні соціальних структур, явищ і процесів	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	10
2.2	Вміти застосовувати системний аналіз у прогнозуванні тенденцій розвитку соціальних структур, явищ і процесів	лекції, практичні заняття, самостійна робота	усна відповідь, тематична доповідь, контрольна робота	15
3	Вміти виконувати та презентувати науково-дослідне завдання з системного аналізу механізмів функціонування та розвитку соціальних явищ і процесів	самостійна робота, презентація науково-дослідного завдання чи проекту	презентація індивідуального науково-дослідного завдання	15
4	Вміти самостійно здійснювати аналітичну, дослідницьку та пошукову діяльність різних соціальних систем	практичні заняття, дослідні завдання, самостійна робота	тематична доповідь, науково-дослідне завдання	30

6. Співвідношення результатів навчання дисципліни із програмними результатами навчання

Програмні результати навчання (назва)	Результати навчання дисципліни (код)					
	1.1	1.2	2.1	2.2	3	4
PH 01. Використовувати понятійний апарат соціології в освітній, дослідницькій та інших сферах професійної діяльності.	+	+	+	+	+	+
PH 02. Розуміти історію розвитку соціології, її сучасні концепції та теорії, освітні проблеми	+	+	+	+	+	+

7. Схема формування оцінки.

7.1. Форми оцінювання знань студентів:

- семестрове оцінювання:

- 1) активна робота студентів під час проведення практичних занять (усна відповідь, тематична доповідь) (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2) – **20/12 балів**;
- 2) виконання двох контрольних робіт (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2; PH4) – **20/12 балів** (2 роботи по 10 максимальних балів або 6 мінімальних балів за кожну);
- 3) виконання та презентація результатів індивідуального науково-дослідного завдання (PH3; PH4) – **20/12 балів** (максимум 15 балів (і мінімум 9 балів) за результат виконання завдання та максимум 5 балів (і мінімум 3 бали);

- підсумкове оцінювання : письмовий іспит (PH1.1; PH1.2; PH2.1; PH2.2) у формі тестових завдань, за виконання яких студент отримує **максимально 40 балів** (40 завдань x 1бал за кожне завдання) та мініимально – **24 бали**;

- умови допуску до підсумкового іспиту: студент не допускається до іспиту, якщо протягом семестру він набрав менше ніж **36 балів**; такий студент допускається до іспиту за умови написання комплексної письмової роботи, яка за змістом і обсягом відповідає кількості неопрацьованих ним тем даної навчальної дисципліни протягом семестру.

7.2 Організація оцінювання:

1. *Практичні заняття* оцінюються за фактом їх реального проведення, а бали

накопичуються студентами протягом усього семестру.

2. *Контрольна робота 1* виконується студентами самостійно в межах практичного заняття після вивчення тем 1-5.

3. *Контрольна робота 2* виконується студентами самостійно в межах практичного заняття після вивчення тем 6-10.

4. *Індивідуальне науково-дослідне завдання* виконується кожним студентом у межах самостійної роботи протягом семестру та презентується ним персонально під час проведення 2-х останніх практичних занять.

7.3 Шкала відповідності оцінок:

Відмінно / Excellent	90-100
Добре / Good	75-89
Задовільно / Satisfactory	60-74
Незадовільно / Fail	0-59

8. Структура навчальної дисципліни. Тематичний план лекцій та практичних занять

№ теми	Назва теми	Кількість годин		
		Лекції	Практичні заняття	Самостійна робота
Частина 1 «Загальна теорія систем як галузь сучасного наукового знання»				
1	Науковий статус, предмет, структура і функції загальної теорії систем	2	2	6
2	Історичні етапи становлення та розвитку системного світогляду	2	2	6
3	Основні закони, принципи та категорії теорії систем і системного аналізу	4	4	6
4	Системні концепції й моделі в сучасній теоретичній соціології	2	2	6
5	Механізми організації та розвитку соціальних систем	2	4	6
контрольна робота 1			2	
Частина 2 «Методологія та методи системного аналізу»				
6	Зміст, структура, типологія та функції системного аналізу	2	2	6
7	Характеристика логіко-гносеологічних та онтологічних засад системного аналізу	2	2	6
8	Особливості системної методології та методів системного аналізу	4	4	6
9	Структурні компоненти сучасних методик системного аналізу	4	4	6
10	Технологія системного аналізу у прикладних соціологічних дослідженнях	2	4	6
контрольна робота 2			2	
Всього:		26	34	60

Загальний обсяг дисциплін-120 годин, у тому числі:

лекції - 26 годин;

практичні заняття - 34 години;

самостійна робота студентів - 60 годин.

9. Рекомендовані джерела:

Основні (базові):

- Бех В.П. Теорія систем і системний аналіз в управлінні: Підручник /В.П.Бех, М.В. Туленков.-К.: Інтерсервіс, 2021.- 680 с. (С. 9-67; 73-130; 138-230; 238-362)
- Гобань О.М. Основи теорії систем і системного аналізу: Навч. посіб. /О.М.Гобань, В.Є.Бахрушин.- Запоріжжя: ГУ «ЗІДМУ», 2004.-204 с. (С. 4-64; 79-114; 123-143; 144-194)
- Дудник І. М. Вступ до загальної теорії систем: Навч. посіб. /І.М. Дудник. – К.:Кондор, 2009. –205 с. (С. 7-20; 21-42; 46-55; 64-70; 81-86; 95-102)
- Туленков М.В. Теорія систем і системний аналіз у соціології: Підручник /М.В.Туленков.-К.:Каравелла, 2020.- 596с. (С.9-60; С.78-140; С.149-246; С.250-380; С.408-495)
- Юн Г.М. Основи теорії систем і системний аналіз : конспект лекцій / Г.М. Юн, К.В.Морінцева. – К. : НАУ, 2004. – 68 с. (С. 6-36; 42- 52; 58-64)

Додаткові:

- Амосов Н.М. Моделирование сложных систем/ Н.М. Амосов. –К.: Наукова думка, 1968. – 88 с.

2. *Логика и методология системных исследований.* – Киев : Вища школа, 1977. – 256 с.
3. *Неліпа Д.В.* Системний аналіз в політології : підручник / Д.В. Неліпа. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 304 с.
4. *Орловський П.М.* Системный анализ (основные понятия, принципы, методология) : Учеб. пособие / П. М. Орловский. – К. : ІЗМН, 1996. – 360 с.
5. *Принципы организации социальных систем: теория и практика* / под ред. М.И.Сетрова.- Одеса : ОНУ, 1988. – 128 с.
6. *Скуратівський В. А.* Соціальні системи та соціологічні методи дослідження : навч. посіб. / В.А. Скуратівський, М. Ф. Шевченко. – К. : УАДУ, 1998. – 238 с.
7. *Старіш О.Г.* Системологія : підручник / О.Г. Старіш. – К. : Центр навч. літ-ри, 2005. - 232 с.
8. *Туленков М.В.* Методология и методы социологических исследований: Учеб. пособие / Ю. П. Сурмин, Н. В. Туленков. – К. : МАУП, 2000. - 304 с.